

De eeuwigheid in ons hart 2

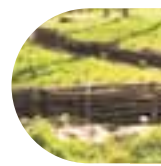
Stammen we af van fruitvliegjes? Of bananen? 5

VerWELKOM als kerk de toerist 6

Begint de dienst met een psalm of niet 9

De grootste rampen van de twintigste eeuw 10

Martinus van Tours Een heilige die ons is voorgegaan...

De reformatorische kerken kennen geen heiligenkalender, zoals onze rooms-katholieke broeders en zusters. Heiligen waren bijzondere mensen, die voorbeeldig leefden, daarom verering genieten en onze voorspreker zijn bij God. Maar door de reformatie is voor heiligen geen plek meer in onze kerken. Slechts Eén is Middelaar tussen God en mensen.

DOOR
DS. T.J. OLDENHUIS,
COEVORDEN

Natuurlijk is het terecht dat daarop de nadruk weer is komen te liggen. De Bijbel is er helder over. De drie punten van Luther blijven actueel: door geloof alleen, door genade alleen, door de Schrift alleen. Daarom staat het Woord centraal in de reformatorische kerken. De preekstoel in het midden, het woord verwijst altijd opnieuw naar het mens-geworden Woord Jezus Christus. Aan dat fundament kun je nooit iets toe- of afdoen.

Navolging

Ik geloof niet dat grote gelovigen onze voorspraak kunnen zijn bij God, maar het is niet verkeerd ons te laten inspireren door hun leven in de navolging van Jezus Christus. Wij hebben nu eenmaal voorbeelden nodig om ons aan op te trekken.

Hoewel we zelf geen heiligen hebben, zijn er ons toch twee uit de oude kerk overgebleven. Eén in november en één

in december: Sint Martinus en Sint Nikolaas. Ik ben blij dat we ze nog hebben. Maar we moeten wel hun

IK GELOOF NIET DAT GROTE GELOVIGEN ONZE VOORSpraak KUNNEN ZIJN BIJ GOD, MAAR HET IS NIET VERKEERD ONS TE LATEN INSPIREREN DOOR HUN LEVEN IN DE NAVOLGING VAN JEZUS CHRISTUS

levensverhaal kennen, want dat is van doorslaggevende betekenis. Eerst maar iets over de heilige Martinus. Sint Nicolaas komt later weleens aan bod.

Martinus

Op elf november stierf de heilige Martinus, een overtuigd navolger van Jezus Christus. Al op jonge leeftijd wilde hij het evangelie horen. Maar zijn vader moest er niets van hebben en zorgde ervoor dat hij soldaat werd in het Romeinse leger. Zo zou hij wel snel dat weke christendom achter zich laten en

het harde leven proeven. Maar het heidendom van zijn vader won het niet. Christus overwon in het leven van de jonge Martinus.

Bedelaar

Als Romeins soldaat reed hij eens op zijn paard door de stad Amiens. Het was koud en guur. Aan de kant van de weg zat een bedelaar. Trillend over al zijn leden vroeg hij de ruiter om wat geld. Martinus had geen geldbuidel bij zich, maar kon om Christus wil deze verkleumde armoedzaaiër niet zo achterlaten. Hij trok zijn zwaard uit de schede, sneed de helft van zijn soldatenjas af en gaf hem aan de bedelaar, omdat hij in deze mens een broeder in Chris-

tus herkende. In diezelfde nacht verschijnt Jezus hem in de droom. "Ik was die bedelaar aan de kant van de weg", zo mag Martinus horen. Hier klinkt het woord uit het evangelie: "Wat je aan mijn geringste broeder of zuster hebt gedaan, dat heb je aan mij gedaan." In de daad van Martinus werd het licht van Christus zichtbaar in een donkere wereld.

Lichtjes

Wie dacht daar aan toen de kinderen met hun lichtjes rondliepen op zijn sterfdag? Goed om te weten wat de achtergrond daarvan is. Hoe brengen wij het licht? Sint Martinus wijst ons de weg, niet alleen op elf november trouwens.

Commentaar

Noord-Korea

DOOR A. HEKMAN, ASSEN

Noord-Korea dreigt met de hervatting van zijn omstreden kernprogramma als de Verenigde Staten de strenge sancties tegen het land niet opheffen. Over een tweede top tussen de Noord-Koreaanse leider Kim Jong-un en de Amerikaanse president Trump wordt onderhandeld. In juni ontmoetten zij elkaar voor de eerste keer. Trump gaf hoog op van deze ontmoeting met een slotdocument over volledige 'denuclearisatie'. Hij zal zich echter sterk vergissen. Al ruim zeventig jaar regeert de Kim-dynastie, waarbij de persoonlijkheidscultus de samenleving beheerst. Mensenrechten worden geschonden. Tienduizenden mensen zitten in strafkampen. Het land voert publieke executies uit, martelt burgers, laat gedwongen abortussen uitvoeren. Tegenstanders worden weggewerkt. Het bewind, de staatsleer belooft naast nucleaire ontwikkeling ook een verbetering van de economie. Maar het eerste gaat ten koste van het welzijn van de burger. Het land is een raketmacht geworden. De atoombommen zijn volgens het Kim-regime een noodzakelijke garantie tegen een vijandige invasie van de VS. De Noord-Koreaanse grondwet maakt kernwapenbezit een eis voor de Noord-Koreaanse staat. Vrede ligt voor Noord-Korea in het bezit van een kernwapensenaal besloten. Het enige wapen dat Noord-Korea kan beschermen, is het nucleaire zwaard. Van hieruit bezien is niet te verwachten dat Noord-Korea zijn kernwapens opgeeft en een kernwapenvrije staat wordt.

Mocht Trump denken dat Noord-Korea zijn kernwapens zal afschaffen, dan komt hij bedrogen uit. Het is naïef te denken dat Kim zijn heerschappij uit handen zal geven. Bij alle zelfverheerlijking is Trump blind voor de realiteit. Hij zal van een koude kermis thuis komen.

Nog geen abonnee?

MAAK SNEL KENNIS!

Zie achterpagina

Inspiratiebijeenkomst in Den Ham

Het Evangelisch Werkverband organiseert een inspiratiebijeenkomst met onderwijs en groeps gesprekken. Deelnemers verdiepen zich in vragen als: waarom is de Heilige Geest zo belangrijk voor de plaatselijke kerk, wat zijn belemmeringen in kerkstructuur en denken, hoe geef je de Geest meer ruimte in je eigen leven? Dagvoorzitter is ds. Jelle de Kok.

Zaterdag 17 november, 9.30-15.15 uur, Den Ham, Ommerweg 27, aanmelden: famhemstede@gmail.com

Najaarsconcert in Gramsbergen

Genieten van bekende melodieën uit 'The Sound of Music', terwijl de najaarsregen tegen de ramen slaat. Voor wie dit als muziek in de oren klinkt, is het najaarsconcert van de Christelijke Gemengde Zangvereniging Sursum Corda Ane misschien een tip. Dirigent is Harold Gossen. Special guests: Harry Hamer (orgel) en Jorrit Woudt (piano).

Vrijdag 23 november, 20.00 uur, Gramsbergen, Boomhofkerk, toegang gratis (collecte)

Martin Mans in Zuidwolde

Martin Mans, een van Nederlands bekendste organisten komt naar Zuidwolde. Zijn mannenensemble bestaat uit 20 heren, die inmiddels een grote naam hebben opgebouwd in Nederland en ook daarbuiten diverse concerten geven. The Martin Mans Formation treedt op tijdens de Zuidwoldiger Zangavond in Zuidwolde. De leiding is in handen van Rolanda den Boon.

Zondag 25 november, 19.00 uur, Zuidwolde, Hervormde Kerk, Hoofdstraat 98 (collecte voor de onkosten)

Benefietconcert Zuidlaren

Anderhalf jaar geleden voerde een speciale daarvoor opgerichte projectgroep de musical 'Zeg Nooit Nooit voor Ghana' op in Zuidlaren. Dat was een daverend succes en daarom komt er op 18 november een vervolg: de toneelgroep brengt alle liederen uit de musical ten gehore. Aan het eind van de avond kan men een donatie geven aan de Ghana groep van World Servants.

Zondag 18 november, 19.30 uur, Zuidlaren, Laarkerk

Christian Verwoerd & Red een Kind

In samenwerking met Red een Kind geeft Christian Verwoerd, met zijn voltallige band, een concert in Hasselt. Een avond waarin bezoekers worden meegenomen in verschillende verhalen over het leven met God. Ook hebben luisteraars de primeur van een aantal splinternieuwe nummers, door Christian geschreven in de afgelopen maanden. En natuurlijk ontbreken ook de meezingers niet.

Zaterdag 24 november, 20.00 uur, Hasselt, Ontmoetingskerk, De Weedebrink 1, reserveren: www.truetic-kets.nl/christian-verwoerd

Marianne Glashouwer in Rijssen

Christenen voor Israël organiseert een lezing met Marianne Glashouwer - van der Lugt, spreker voor stichting Christenen voor Israël. Het thema 'leven in de eindtijd met Israël als teken van hoop' staat centraal. Marianne is getrouwd met ds. Willem J.J. Glashouwer en was één van de EO-gezichten in de jaren zeventig en tachtig. In de loop van de avond is er verkoop van producten van het IPC van consulente Wilma Mensink.

Donderdag 29 november, 20.00 uur, Rijssen, Jeruël, Holterstraatweg 125, toegang vrij (collecte).

Bijbelse muziek en Drentse folklore

Wat is het verschil tussen een Drentse midwinterhoorn en een bazuin? De Drentse Albert Metselaar vertelt het tijdens een ontmoetingsavond in Beilen. Metselaar is publicist, dichter en historicus. Hij spreekt over het onderwerp: 'Bazuin en trompet in Bijbel en liturgie'. Drenthe kent zijn boerhoorn. Rond de kerstdagen is de midwinterhoorn te horen. In de Bijbel lezen we over de bazuin en in de synagoge klinkt de sjofar. Wat hebben al deze instrumenten met elkaar gemeen? Metselaar neemt het publiek mee door het Oude en het Nieuwe Testament en legt verrassende verbanden.

Donderdag 22 november, 20.00 uur, Beilen, Wilhelmina Zalencentrum, Wilhelminaplein 4

Argentijnse folklore in Hattem

Kamerkooren Het Huygens Vocaal Ensemble, Cantabile en Canticum Novum treden samen op met de Argentijnse tenor Rodríguez in 'Música Celestial', een koorprogramma met hemelse muziek vooruitkijkend naar het licht van kerst. 'Misa Criolla' is het bekendste stuk van het programma, waarin verwezen wordt naar de Argentijnse volksmuziek. Deze Zuid-Amerikaanse muziekavond met klassieke muziek en Argentijnse folklore bijwonen? Dat kan ook in Nijverdal, Almelo of Zwolle.

1 december Hattem, 20.30 uur, Grote Kerk, 2 december Nijverdal, 15.30 uur, De Regenboog, 7 december Almelo, 20.30 uur, Grote kerk, 13 december Zwolle, 20.30 uur, Atelier Ronald Westerhuis, Veealle, € 25 (voorverkoop € 21) www.huygensmusic.nl

De eeuwigheid in ons hart

...ook heeft Hij hun de eeuwigheid in het hart gegeven. Prediker 3: 11 (Naardense Bijbel)

DOOR DS. W. BAKKER, NIEUWEROORD - NOORDSCHESCHUT

Herfst. De tijd van oogsten is geweest. De tijd van afscheid is gekomen. De weilanden lopen leeg, de vogels zijn gevlogen, de natuur is verstild, over de aarde trekt een nevel van heimwee.

Vastgestelde tijd

Voor alles is er een vastgestelde tijd, er is een tijd voor elk voor-nemen onder de hemel. Zo begint het beroemde hoofdstuk 3 van Prediker. Prediker bekijkt en beschouwt de wereld en de geschiedenis van het Joodse volk als een koning. Hij neemt afstand, hij stijgt als het ware op uit de waan van alledag en kijkt naar beneden. Hij ziet alles steeds kleiner worden, tot hij alles overziet: hij ziet zelfs ieder ding onder de hemel. Wellicht ook geen ver-keerd perspectief voor ons als we het einde van het kerkelijk jaar naderen.

Tegenstellingen

Het leven van alledag, we gaan er in op en we blijven soms steken. Maar Prediker ziet samenhang. Tussen de dingen die mensen ondernemen en die mensen overkomen. Hij ziet een oud geslacht gaan, een nieuwe generatie komen. Hij ziet samenhang tussen de seizoenen in de natuur. Hij ziet relaties ontstaan en verbroken worden. Hij ziet genegenheid en grimmigheid. Hij ziet oorlog en vrede. Afwisseling en tegenstellingen kenmerken ons bestaan. Maar mensen willen grenzen verleggen en tegenstellingen opheffen. Winnen is onverzadigbaar. We willen het fijn hebben met elkaar, eindeloos. Moeite duurt al gauw te lang. Prediker zegt: vergeet niet, tegenstellingen horen bij

het leven. Soms is er zon, soms regen. Soms intens geluk, soms diep verdriet. Soms gezondheid, soms ziekte. Maar in alles mogen we weten: God houdt het leven in zijn handen en stelt paal en perk aan de tijden. God begrenst onze tijd. God zegt steeds tegen de tijd: tot hier en niet verder. God zegt tegen de tijd om te haten: nu is het genoeg. God zegt tegen de tijd om te verkillen: nu is het afgelopen!

Gave van de eeuwigheid

Houden die tegenstellingen nooit op? Zeker wel. Prediker spreekt over de gave van de eeuwigheid.

Eeuwigheid begint in de diepverborgen omgang met Christus in ons hart. Hij zegt: "Dit nu is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige waarachtige God, en Jezus Christus, die Gij gezonden hebt." (Joh. 17,3).

Dat eeuwige leven geeft ons alledaagse leven rust, diepte en intensiteit. Door Hem zeggen mensen midden in allerlei moeite en zorgen: en toch geloof ik dat God liefde is, en dat Hij alles een goede plaats in de tijd heeft gegeven. Toch geloof ik dat Hij

voor wie Hem liefheeft alle dingen doet meewerken ten goede. Hij, die alle mogelijke hoogten en diepten, hemel en hel, vriendschap en eenzaamheid, Geestkracht en Godverlatenheid heeft gekend en doorstaan

als geen ander. Zijn we dan niet verzekerd, dat noch dood, noch leven, noch hoogte, noch diepte ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, die is in Christus Jezus? Een lied zingt: Alle dingen hebben tijd, maar Gods liefde eeuwigheid.

God houdt het leven in zijn handen en stelt paal en perk aan de tijden. Hij begrenst onze tijd. God zegt steeds tegen de tijd: tot hier en niet verder.

Boos worden? Helpt dat?

DOOR DS. P. BOOMSMA, AMSTERDAM

Wanneer mag je nu eigenlijk boos worden? Volgens de Bijbel moet je in ieder geval de zon niet laten ondergaan over je boosheid. Dat is één regel. Lastiger vind ik soms de uitspraak/opdracht waarover Paulus schrijft aan de Filippijzen: 'Laat iedereen u kennen als vriendelijke mensen'. Hoever gaat dat? Ik hoorde Beau van Erven Dorens vertellen naar aanleiding van zijn nieuwe programma met daklozen in Rotterdam hoe hij woedend kon worden in de confrontatie met onbegrijpelijke regels en afstandelijke ambtenaren (die zich natuurlijk wel aan

de regels moeten houden). Al dat gedoe pakt regelmatig zo dwaas uit. Geef een dakloze een boete van 90 euro. Hoe zal deze dat ooit kunnen betalen? Dus komen er vervolgaanslagen, een deurwaarder, een incassobureau. De verschuldigde som wordt torenhoog en betaald zal er niet kunnen worden. Machteloos en moedeloos word je daarvan. Een dure rechtszaak en een paar dagen cel rond de kwestie af en wat kost dat allemaal? En wie wordt er door geholpen? Wat lost het op? Dat degene, die probeert de dakloze te helpen woedend wordt, kan ik me voorstellen. Vandaag probeerde ik bij een bank het adres te wijzigen van een in het buitenland wonende zoon.

Zijn afschriften werden naar mij gestuurd, maar nu ik ben verhuisd heeft dat weinig zin meer. Het kon niet. Zoonlief moest maar even bellen. Mijn vraag is dan hoe men weet wie er belt. Dat is toch even onduidelijk als wanneer die vader, die beweert de vader te zijn, voor de balie staat. Ik moet bekennen dat ik bepaald niet goed ben in het voeren van dergelijke gesprekken. Gelukkig komen ze niet veel voor. Maar mijn vriendelijkheid werd deze bankbediende niet bekend en dat betreurt ik dan wel weer.

Hoe deed Jezus dat? Ook Hij kon soms boos worden. Maar vergis ik me, of had dat altijd te maken met schijnheiligheid, met onoprechtheid. Wanneer 'geestelijke leiders' van alles eisten van de mensen en zichzelf voortreffelijk vonden, kon Jezus dat niet verdragen. Wanneer Hij zag hoe mensen leden onder de gevolgen van het kwaad, ziekte of bezetenheid bijvoorbeeld, was

dat voor Hem onverdraaglijk. Als ik het echter goed begrijp, ging het Hem er niet om de persoon aan of af te vallen. Het ging om de zaak, om wat het met mensen deed. Niet alleen met degene die er last van had, maar ook om wat het deed met de veroorzaker – die werd ook bepaald niet beter van zijn gedrag. Jezus was en is de Verlosser, de Bevrijder. Hij wil slachtoffers en daders bevrijden van wat niet goed is. Niet goed voor anderen en voor henzelf.

Vriendelijkheid is dan ook een sterk wapen. Het kan zoveel overwinnen. Gelukkig staat het genoemd bij 'de vrucht van de Geest' in Galaten 5. Boosheid brengt verharding, graaft loopgraven en maakt zoveel kapot. Vriendelijkheid slaat bruggen, ontdoet. Dus: boos over kwaad en onrecht en zoeken naar opening en verbinding wanneer het om mensen gaat? Wat dacht u er van?

even bomen

Vervolg van pagina 3

en tel.-nr., zodat we in geval van vragen contact met u kunnen opnemen. U kunt uw kopij aanleveren per email via: de.samenspraak@gmail.com De tekst graag in een Word bestand in de bijlage meesturen. U kunt de tekst ook in beide kerken in de daarvoor bestemde bus (De Antenne) of postvakje (Van Dedemkerk) deponeren. Wilt u in de onderwerpregel de titel van het artikel en de rubriek waar het geplaatst moet worden vermelden?

DEN HAM

Contactpersoon: dhr. G. Prenger, De Mute 61, 7683XT Den Ham, tel. 0546-671747, gprenger@caiway.nl
Kerkdiensten 18 nov.: 10.00 ds. C. Elsinga, Almelo. **O.v.d.:** groep C. **Knd.:** peuters: Riëtte Bosch en Margot Kleinnijenhuis; groep 1 t/m 6. **Oppas:** zaal 6: Karin Kolkman, José Kolkman en Jade Kuiper. **GK 19.00** ds. G. Doorn, Vriezenveen. Gez. dienst. **Collecten:** 1. Stg. BOOT. 2. Gemeenteopbouw. Deurcollecte: kerk.

Zieken. Zr. Truus Pool (Roggestraat) heeft een longontsteking opgelopen en kwam ook nog thuis te vallen. Ze is daarna opgenomen in het ziekenhuis maar mocht met medicatie weer huiswaarts keren om verder te herstellen. Br. Lefert Sluijter (Ommerweg) is met hart- en nierfalen opgenomen in het ziekenhuis te Hardenberg. Hij ligt op de IC aan de hartbewaking. Zijn situatie is stabiel maar hij voelt zich nog erg zwak. We hopen dat er voor hem een juiste behandeling mogelijk is om aan te sterken. Br. Harry Valk (Roggestr.) is ernstig ziek en kampt met een kwaadaardige darmkanker die uitgezaaid is naar de lever. Het traject van chemokuren is al ingezet en slaat goed aan. Daarna zal worden bekeken of hij eraan geopereerd kan worden. Al met al maakt Harry een moeilijke periode door waarvan we hopen en bidden dat het goed zal aflopen.

Jubileum. Br. A. Verburg en zr. C. Verburg-Nauta, Het Liefderdijck, k. 127, mochten 5 nov. gedenken dat zij 65 jaar getrouwd waren. Dat huwelijk

was dus in 1953. Ze hebben elkaar leren kennen via de padvindsters. In 1968 zijn ze naar Den Ham gekomen vanuit IJmuiden. Dit was vanwege een nieuwe baan voor br. Verburg aan de MULO. Vele jaren hebben ze aan de Heemsteres gewoond en waren heel actief in het verenigingsleven. God gaf hen 2 kinderen, klein- en achterkleinkinderen. Wij feliciteren hen van harte met hun briljante bruiloft en zijn met hen dankbaar dat de Here God hen al die jaren voor elkaar gespaard en bewaard heeft samen met hun gezin. Hij geve hen een fijne dag wanneer zij dit met kinderen en familie vieren en bovenal zijn zegen voor nu en de toekomst!

Passage. Passage centrum nodigt u uit voor de bijeenkomst op 21 nov. in de Geref. kerk. Aanvang: 20.00 uur. Iedereen is van harte welkom.

HARDENBERG-HEEMSE

Contactpersoon: mw. C. Olsman, Vechtvoorde 5, 7772 VA Hardenberg, tel. 0523-272019
Centrum-(Zuid en Noord). Overleden. 30 okt. is overleden dhr. Bernard Johan Lammers, de Achterbrink 11. Hij was 66 jaar. We leven mee met zijn vrouw, kinderen en kleinkinderen. Zieken. Mw. Valkman-Derks, De Spinde 303, is opgenomen in het RZ Ziekenhuis.

Jubileum. 15 nov. waren Gerrit en Alie Kelder 50 jaar getrouwd, Lage Gaardenstr. 27. Wij feliciteren hen van harte en wensen hen samen nog goede en gezegende jaren. Mw. Hennie Spijkers stopt met haar taak als contactpersoon in CZ-12 Brucht.

Mw. Miny Hofsink-van Riel neemt het van haar over. We zijn erg blij dat ze dit doen wil, zoals we ook Mw. Hennie Spijkers dankbaar zijn voor de vele jaren dat zij dit werk deed!

Bedankt. Wat een verrassing dat ik de bloemen mocht ontvangen uit de kerkdienst t.g.v. mijn 86^e verjaardag! Hartelijk dank, ik ben er blij mee en geniet ervan. Hilly

KERSTVIERING?

Mail naar nieuws@gezamenlijkzondagsblad.nl
 Gratis plaatsing!

Jager Kronemeijer. I.v.m. echtscheiding zoeken moeder en dochter (13 jaar) woonruimte. Bij Beter Wonen zijn wachtlijsten. Misschien kunt u zolang helpen? Meer info: ds. de Lange 266653.

Wijk Baalder. Zieken. Mw. H. Bouwers, Bovenmaat 4, ondergaat komende week in het Isalaziekenhuis in Zwolle een operatie.

Radewijk. Zieken. Arnout Bulthuis heeft een bedrijfsongeval gehad en moet thuis revalideren. Een kaartje zou leuk zijn. Zijn adres is. Stobbenhaarweg 14, 7791 HE Radewijk.

Voor de viering van het kerstfeest zou het fijn zijn als er een koortje is. Dus als je ervoor voelt om daarin mee te zingen, laat het dan even weten aan Wim Jaspers (233298). Behalve een paar keer oefenen zitten er geen verplichtingen aan vast. Na de Kerst houdt het gelegenheidskoortje weer op te bestaan.

LUTTEN/SLAGHAREN

Kerkdienst 18 nov.: De Lantaarn 9.30 ds. J. Post, Wierden-Lutten. Gez. dienst.

O.v.d.: fam. H. Euving. **De Rank 11.00** de ontmoeting. **Jarig.** Mw. G. Geertman-Hindriks, Dedemsvaartseweg Noord 12, 7775 AG Lutten, 15-11-1933.

Mw. J. Reurink-Veneman, Middenweg 6, 7798 CP Collendoorn, 16-11-1935. Mw. J. Broekhuis, Wolfweg 28, 7777 RK Schuinesloot, 16-11-1948.

Zieken. Mw. Kottier, Turflaan 44, Slagharen, is opgenomen geweest in het ziekenhuis herstel verloopt moeizaam.

De bloemen gaan vandaag met een groet van ons allen vanuit de Kruiskerk naar de fam. N. Ballast en B. Ballas, Anerweg zuid 61, Lutten; vanuit de Kapel naar Trijntje Botter, Wolfweg 5; vanuit De Lantaarn naar mw. Kelder-Schutte, Anerweg Noord 118.

Jubileum. 13 nov. waren André en Annet Potgieter, Ahornstr. 17, 7775 BS Lutten, 12½ jaar getrouwd. We wensen hen voor de toekomst Gods zegen.

'Goud voor Oud'. 2 dec. is het 1e Advent. Een mooie dag om met elkaar de adventsweken te

starten met Oude kerstliedjes in de avonddienst Goud voor Oud (en jong). Ds. Christiaan Post zal samen met Jan Lamberink deze avond voorbereiden.

Vooraf aan deze dienst zal er onder het genot van een broodmaaltijd een ontmoetingsmoment zijn. Aanvang broodmaaltijd: 17.30 uur in Pro Rege. Aanvang dienst 'Goud voor Oud' 19.00 uur. Nodig gerust vrienden en bekenden uit om deze avond samen te beleven. Wilt u meedoen met de maaltijd? Geef u dan vóór 26 nov. op via: uw wijkouderling, wijkmedewerker of cie.-lid Gerda van Dijk, of vul uw naam in op het formulier achter in de kerk en als u vervoer nodig heeft ook uw adres opgeven.

MARIËNBERG

Contactpersoon: mw. Jeannet Visser-Hesselink, Ds. P. H. Wolfertstraat 35, 7692 AH Mariëenberg, tel. 0523-235724, e-mail j.visser.hesselink@gmail.com

Kerkdienst 18 nov.: 9.30 ds. H. Bakhuis, Hoogeveen. **Beerzerveld 19.00** dhr. A. Lowijs. Gez. dienst. **O.v.d.:** dhr. F. Timmer. **Diakenen:** A. Visser en W. Wittenberg.

Collecten: eigen jeugdwerk, kerk en gebouwen. **Gastheer:** W. Wittenberg.

Meeleven. We leven mee met onze koster dhr. A. Olsman die deze week geholpen zal worden in het ziekenhuis. We wensen hem veel sterkte toe en bidden of de Here God de operatie wil laten slagen.

Dhr. H. Middag is opgenomen in het Clara Fyoena Heem in Hardenberg. Heel veel sterkte toe geboden.

Tekst. Piekeren is de verkeerde kant op fantaseren.

SIBCULO

Contactpersoon: mw. F. Bolks-Brink, De Vleggedijk 4, 7693 PX Sibculo

Kerkdiensten 18 nov.: Kloosterkerk Sibculo 9.30 ds. J. Wassenaar, Hellendoorn. **Knd.:** groep 1 t/m 8. **Oppas:** Suzan Bolks. **'t Rafter Underground 11.00** Teenagemeeting. **Thema:** Discriminatie. **Fredrikskerk Kloosterhaar 9.30** ds. A. v/d Griend. **Knd.:** groep 1

t/m 8. **Oppas:** Romy van der Weide en Milou Cremer. **Collecten:** diaconie, kerk en onderhoudsfonds.

In memoriam. Guurtje Jasper-Klinge. Op donderdag 11 okt. is in de leeftijd van 75 jaar overleden, Guurtje Jasper-Klinge. Samen met haar man Roelof woonden ze aan de Gemeenteweg 35 (7693 PM). Na de dankdienst voor haar leven, is zij op 16 okt. begraven op de begraafplaats van Sibculo. Guurtje werd geboren in Westerhaar en was de jongste uit een gezin van 5 kinderen. In Westerhaar bracht ze haar jeugd en tienerjaren door. Na haar schooltijd ging ze werken bij textielbedrijf Scholten. In 1958 leerde zij Roelof Jasper kennen en in 1966 trouwden zij. Ze gingen wonen aan de Grachtstraat waar ze 40 jaar hebben gewoond. In die tijd werden er drie kinderen geboren, die ze samen mochten grootbrengen. Guurtje voelde zich gezegend met haar kinderen en later helemaal met haar kleinkinderen. Een gemakkelijk leven heeft Guurtje niet gehad. Op haar 9^e verloor ze haar moeder. Op haar 49^e werd er bij haar borstkanker geconstateerd. Een operatie en een lange behandeling volgden. Enkele jaren nadat ze genezen was verklaard kreeg ze darmkanker en een tijdje geleden werd er bij haar slokdarmkanker geconstateerd. Al deze tegenslagen droeg ze gelaten. Op mijn vraag hoe ze dat kon, haalde ze de schouders op, alsof het de normaalste zaak van de wereld was en vertelde ze dat ze er op de één of andere manier de kracht voor kreeg. Ik heb iets met namen en daarom vroeg ik haar of zij wist waar haar naam vandaan kwam. Guurtje, die naam hoor je immers niet vaak. Zij wist dat niet. Toen ik haar naam nazocht op internet bleek die naam te betekenen: Levend onder goddelijke bescherming. Mooi dat haar geloof/gevoel en naam zo dicht bij elkaar liggen! Wij wensen Roelof, de kinderen, familie en allen die om haar heengaan rouwen de nabijheid van onze Heer en Heiland toe. Wij bidden om kracht, wijsheid en uitzicht.

Lees verder op pagina 7

Advertenties

“Heb altijd vertrouwen, want we werken voor de beste Baas die er is”

Of het meest eigennuttige, christelijke blad van Nederland bij ú past? Gewoon proberen.

met **Elly Zuiderveld** zangeres en schrijfster

½ jaar voor slechts €8,95!

wakker en waaks maandbladreveil.nl

Prat eens vrijblijvend met de makers van het Gezamenlijk Zondagsblad.

TOE AAN EEN NIEUWE SITE VOOR UW KERK?

Bel of mail met Ygerne ten Brinke: 0546-577475 of ygerne@topic-cc.nl

Over Edgar Andrews' boek: Wat is de mens? (2)

Stammen we af van fruitvliegjes? Of van bananen?

Sinds het einde van de zeventiger en het begin van de tachtiger jaren, zijn er nimmer zoveel boeken in het Nederlands verschenen rond het thema 'schepping of evolutie' als in de afgelopen jaren. Het begon met de verschijning van het spraakmakende boek van prof. dr. Gijsbert van den Brink ('En de aarde bracht voort') in Juni 2017. Recent kwam bij Uitgeverij Maatkamp het boek 'Wat is de mens? Adam, alien of aap?' uit van Prof Dr Edgar Andrews. Wim de Vries bespreekt het in drie delen.

DOOR PROF. DR. IR. WIM DE VRIES

Andrews gaat in op de hypothese dat menselijk leven een buitenaardse oorsprong heeft (alien) en door evolutie uit aapachtige voorouders is voortgekomen (aap), ten opzichte van de Bijbelse openbaring dat de mens door God is geschapen naar Zijn beeld (Adam). De vorige keer kwam deel 1 aan de orde: 'De mens en het universum'. De kern daarvan: spontaan ontstaan van leven is totaal onwaarschijnlijk en de fijnafstemming van het universum wijst op een Schepper. In dit nummer deel 2: 'De mens en de biosfeer'. Over de gangbare wetenschappelijke visie dat de mens door evolutie uit aapachtige voorouders is voortgekomen.

Verschillen in DNA

Voor de aanhangers van de evolutiegedachte is de overeenkomst in het DNA van apen (chimpansees) en mensen een zeer sterke aanwijzing voor die visie. De algemene gedachte is dat die overeenkomst wel 96 procent is. Maar dat betekent niet noodzakelijkerwijs dat apen en mensen gezamenlijke voorouders hebben. Wie ziet op de vele overeenkomsten in biologische

functies en gelooft in God de schepper zal het niet verbazen dat er ook grote overeenkomsten zijn in DNA. Edgars geeft aan dat we ook 88 procent van onze genen met muizen delen, 73 procent met zebrafissen en 60 procent met fruitvliegjes. Ons DNA komt overigens ook voor meer dan 50% overeen met het DNA van een banaan, maar niemand hangt de hypothese aan dat we van bananen afstammen.

Waar Edgars verder op wijst is dat de methoden die gebruikt worden om genen en genomen te vergelijken uit selectieve procedures bestaan, waarbij delen van het DNA die geen gelijkenis vertonen genegeerd worden als 'junk (afval)-DNA'. Uit de identificatie van het menselijk genoom (de complete genetische samenstelling van de mens) is echter gebleken dat veel van het zogenaamde junk-DNA wel degelijk een biologische functie heeft. Het verschil tussen de complete genomen van chimpansee en mens kan daardoor wel oplopen tot 30 procent. Kortom, de vermeende grote genetische verwantschap tussen aap en mens blijkt bij nadere beschouwing helemaal niet zo groot te zijn.

Verschillen in eigenschappen

Een ander punt waar Edgars op wijst, is dat de verschillen in eigenschappen van mensen en mensapen vele malen groter zijn dan velen voor waar willen houden. Hij haalt een artikel aan uit Genome Research die ruim tweehonderd verschillen noemt, waaronder 58 culturele en gedragsmatige verschillen, 23 cognitieve (mentale) en sociale verschillen, maar ook vele verschillen in wat men noemt 'anatomie, fysiologie, voortplantingsbiologie, embryologie, biochemie, biomechanica, celbiologie, endocrinologie, farmacologie, pathologie (ziekten), orale biologie (gebit), huid, voeding, neuroanatomie, neurobiologie en neurochemie'. Terecht schrijft Andrews dat je niet hoeft te weten 'wat al die woorden betekenen om de enorme verschillen tussen apen en mensen te kunnen herkennen die de evolutie, als zij waar is, moet verklaren'. Daarnaast wijst hij erop dat het wel heel merkwaardig is dat mensen zo veel hoger 'ontwikkeld' zijn dan chimpansees als beiden voortkomen uit een gemeenschappelijke voorouder en de mutatiesnelheden van de mens en de chimpansee gelijk zijn. Verder wijst Edgars erop dat we weinig over onszelf kunnen zeggen aan de hand van de fossiele overblijfselen van mensachtigen (zogenaamde hominiden en homininen), omdat die volledig leunt op interpretatie, in tegenstelling tot experimen-

tele wetenschappen. Hij verwijst daarbij naar de beroemde paleontoloog Stephen J. Gould die zei 'de meeste hominide fossielen, ook al dienen ze als basis van eindeloze speculaties en zorgvuldig uitgewerkte verhalen, slechts fragmenten van kaken en stukjes van schedels zijn'. Daardoor is het mogelijk dat verschillende experts verschillende interpretaties geven.

Verstand en brein

Heel overtuigend is ook zijn analyse over het verstand, die volgens seculiere wetenschappers niet meer is dan een bijproduct van bewegingen van atomen in ons brein. Hij citeert de evolutiebioloog Haldane, die aangeeft dat je dan de tak afzaagt waar je op zit. Want dan is er geen reden om te veronderstellen dat onze overtuigingen een logische grond hebben. Ons verstand is dan volledig onbetrouwbaar. Met name C.S Lewis heeft hier heel heldere dingen over gezegd en het was mede een reden dat hij van een atheïst een christen werd.

ONS DNA KOMT VOOR MEER DAN 50% OVEREEN MET HET DNA VAN EEN BANANAAN, MAAR NIEMAND HANGT DE HYPOTHESE AAN DAT WE VAN BANANEN AFSTAMMEN.

volgens seculiere wetenschappers niet meer is dan een bijproduct van bewegingen van atomen in ons brein. Hij citeert

Menselijk DNA vertoont grote overeenkomst met dat van chimpansees. Maar professor Edgars geeft aan dat we ook 88 procent van onze genen met muizen delen, 73 procent met zebrafissen en 60 procent met fruitvliegjes.

column

Weduwekleed

DOOR DS. FOEKJE DIJK, DALFSEN

Het einde van het kerkelijk jaar nadert. Op de zondag voorafgaand aan de eerste advent wordt in vele geloofsgemeenschappen stilgestaan bij hen die door de dood zijn weggevallen. Hieraan denkend hoor ik nóg in mijn gedachten, al is het meer dan vijftig jaar geleden, mijn Mem zachtjes voor zich uit mompelen: 'het weduwekleed is lang'. Als kind wist ik absoluut niet wat ze met deze woorden bedoelde, maar ik vond het altijd heel mooi en bijbels vroom klinken.

Tegenwoordig vermoed ik maar al te goed de pijn achter deze woorden. Als een geliefde wegvalt, is een mens zo kwetsbaar, maar vooral ook zo raakbaar. Bij de begrafenis hebben ze nog allemaal gezegd binnenkort eens langs te komen, maar dat eerste bezoekje laat lang op zich wachten. Of ze fluisteren achter je rug dat je alweer aan een nieuwe relatie bent begonnen. O schande. Of men vindt dat je wel erg mondjesmaat rouwt of je juist te veel vastbijt in je verdriet en de pijn cultiveert.

Ja, het weduwekleed is lang. Men trapt er onbewust op of je struikelt er zelf over. Het maakt het leven zo onzeker en je zou je vast willen klampen aan ieder denkbaar strootje. Daarbij valt het zo tegen dat je voortdurend zelf het initiatief moet nemen, ondanks die ondoordachte op de crematie of begrafenis gedane beloftes dat men gauw eens langskomt. Een mens moet iedere dag opnieuw ontdekken dat zij of hij er zelf op af moet. Ervaren, dat de mensen om je heen zo snel vergeten zijn dat je pijn hebt en dat die pijn niet met een paar weken over is. Dat het rouwen later pas echt begint omdat het onomkeerbare proces slechts langzaam tot je doordringt.

Ook kan het zijn dat je nietsvermoedend in je zelf gegraven valkuil stapt, door juist maar één of twee vertrouwde mensen uit de veilige omgeving zodanig te claimen dat ook zij te zwaar belast worden. Wellicht gebeurt het dan dat zij schoon genoeg van de situatie krijgen en tenslotte vol onmacht niets anders kunnen dan weglopen.

JA, HET WEDUWEKLEED IS LANG. MEN TRAPT EROP OF JE STRUIKELT ER ZELF OVER.

Ja, het weduwekleed is lang. Men trapt erop of je struikelt er zelf over. Het door mij als kind gewichtig beleefde, welhaast vrome woord 'weduwekleed' zou ik - volwassen geworden - eerder 'levenskleed' willen noemen. Er zijn immers zo immens veel meer omstandigheden waarin een mens kwetsbaar en raakbaar is. Laten we toch behoedzaam zijn door elkaar en onszelf te behoeden voor valkuilen en struikelpartijen.

RTV-tips

Zaterdag 17 november

NTR | NPO2 | 21.20

Andere Tijden

Een lesje Westerse democratie. Europa kraakt in zijn voegen: de Britten verlaten de Unie volgend jaar maart en de Hongaarse regering wil zelf bepalen hoe ze het land bestuurt.

Zondag 18 november

EO | NPO2 | 9.55

De Kapel

Het gaat vanmorgen over Psalm 16 vers 9: 'Daarom verheugt zich het hart en juicht mijn ziel.' Voorganger Jurjen ten Brinke vertelt ons meer over deze Psalm.

Zondag 18 november

EO | NPO2 | 24.15

Geloof en Wetenschap

Wat hebben geloof en wetenschap met elkaar te maken? Andries Knevel bezoekt 5 top-wetenschappers om achter de antwoorden op deze vragen te komen. In deze eerste aflevering is te gast William D. Philips. Hij ontving in 1997 de Nobelprijs voor natuurkunde.

Maandag 19 november

KRO-NCRV | NPO1 | 22.10

Anita wordt opgenomen

Anita Witzier is te gast op het verjaardagsfeestje van Diana (42). Zij viert haar verjaardag samen met een club langgestrafte vriendinnen. De dames zoeken steun bij elkaar.

Dinsdag 20 november

KRO-NCRV | NPO2 | 16.45

Het verborgen familie-verleden

De leerlingen van s.g. Were Di uit Valkenswaard speuren intensief naar sporen van overleden familieleden.

Woensdag 21 november

KRO-NCRV | NPO2 | 18.45

Opknaptuin in Delft

Petra en haar dochter Lara wonen in een nieuw huis, mét een tuin. Tuinspecialist Martin Stuger komt hen helpen, want de tuin is erg verwaarloosd.

Donderdag 22 november

NTR | NPO3 | 21.55

Gemengde relaties

Hoe wordt er in de zwarte gemeenschap tegen gemengde relaties aangekeken? Iris van Lunenburg onderzoekt gemengde relaties. Zijn gemengde relaties een graadmeter voor integratie en acceptatie binnen de Nederlandse samenleving?

Vrijdag 23 november

KRO-NCRV | NPO1 | 22.25

Hello Goodbye

In deze aflevering vertelt een vrouw hoe ze een burn-out kreeg en tegelijkertijd verliefd werd. Joris praat met twee broertjes over hoe het is om doof te zijn.

Milieugekte II

Ik had u beloofd er nog even op terug te komen. Ik had nog veel te schrijven om met Paulus te spreken. En dat zal ik bij dezen doen. Nu is het natuurlijk niet zo dat ik alle zorgen die we om het milieu hebben wegwijs. Dat zij verre! Er is wel degelijk veel aan de hand en het is oppassen geblazen. Maar we moeten de kerk wel een beetje

midden in het dorp laten, als je dat tenminste vandaag de dag nog mag zeggen.

DOOR DS. T.J. OLDENHUIS, COEVORDEN

Wat het verkeer uitbraakt aan schadelijke gassen is niet mis en wie dagelijks op de weg is, weet dat het verkeer steeds drukker wordt. De vraag is hoe je dat terugdringt. Verhoging van de accijns op de brandstofprijs zorgt alleen voor wat gemopper aan de benzinepomp, maar vervolgens

geeft men weer gas. In de tijd van de oliecrisis in 1973 zeiden broodetende profeten dat er geen auto meer zou rijden als de benzine een rijksdaalder per liter zou gaan kosten. Het kost al een stuivertje meer en wie op de weg is, ziet meestal meer blik dan asfalt. Grote autofabrikanten wilden het beste jongetje van de klas zijn door auto's te produceren met een minimum aan CO2 uitstoot. Op papier fantastisch, maar in de praktijk

DAT DE KEROSINE NIET MET ACCIJNS IS BELAST, LATEN WE LIEVER ONGEMOEID, WANT ANDERS GAAT EEN KAARTJE TE VEEL PIJN DOEN IN DE KNIP.

klopte er geen hout van. Ze hebben het allemaal niet geweten, die stumpers, beter gezegd die boeven. Ach een grote pot met geld doet de zaak weer in de doofpot komen. Het geld heeft gesproken, de zaak is gesloten. En ze doen toch allemaal hun best om het milieu te sparen, oh wat is het aandoenlijk.

En dan al die plastic troep. Alles is er mee vergeven, waar je komt in de wereld, en het schijnt onderhand overal in te zitten, zelfs in je voedsel. Gelukkig gaan er in Nederland geen plastic zakken meer over de toonbank en de Europese Commissie heeft

nu veel plastic artikelen verboden. Dat is mooi, maar het is dweilen met de kraan open, want je kunt bijna geen artikel kopen dat niet in plastic verpakt is. Je moet schaar of stanleymes bij de hand hebben om het uit te pakken. Met de handen krijg je dat niet voor elkaar. Zelfs om een onnozel aspirientje uit te pakken, heb je heel

wat drukkracht nodig. Een ramp voor mensen met reuma bijvoorbeeld, maar daar hebben ze nooit aan gedacht.

Wat mij trouwens wel opvalt, is dat de milieuactivisten zo selectief boos zijn. Die boeren bijvoorbeeld met al die koeien, oh wat produceren die een hoop schadelijke stoffen. Dat moet minder, dus geen vlees eten en in het gekste geval geen druppel melk meer drinken, geen plakje kaas meer en helemaal geen ei. Super slecht voor je gezondheid, maar je spaart het milieu er mee. Groen links is de milieugoeroe bij uitstek. Maar uit onderzoek is gebleken dat mensen van deze partij het meeste vliegverkeer gebruiken. En dan te bedenken dat één enkele vlucht van Amsterdam naar New York meer uitstoot dan duizenden koeien in één jaar. Dat de kerosine niet met accijns is belast, laten we liever ongemoeid, want anders gaat een kaartje te veel pijn doen in de knip. Daar zit hem nou net de kneep. Ik zou zeggen, gewoonten doen en maat houden in alle opzichten en meer niks!

23 november in Enter

Tour 'Hoop in Mij' met Reyer van Drongelen

Gospelartiest Reyer geeft vanwege het succes van de 'Hoop in mij tour' dit najaar maar liefst acht vervolgcconcerten verspreid over het hele land. Op 23 november komt hij naar Enter.

Zijn populaire Nederlandstalige live worship-album 'Hoop in Mij' staat centraal tijdens de concerten. Voor de optredens werkt Reyer wederom samen met ZingenInDeKerk.nl.

Aanbiddingsconcerten

Tijdens de 'Hoop in Mij' tour wisselt Reyer optredens met volledige band af met akoestische concerten. Eén ding is in ieder geval overall hetzelfde: de nieuwe liederen van zijn album 'Hoop in Mij' staan centraal en worden aangevuld met ander inmiddels bekend materiaal. "Mijn band en ik hebben intens genoten van het eerste deel van de tour", aldus Reyer. "We merken dat de liederen hun weg hebben gevonden naar een breed publiek, er wordt enthousiast en gepassioneerd meegezongen. Het is zo mooi om met jong en oud uit het hele land dezelfde God te aanbidden. Vanuit dankbaarheid, maar ook met ruimte voor vragen en

kwetsbaarheid. Deze balans heeft tijdens de eerste tour al prachtige aanbiddingsconcerten opgeleverd."

Toerusting voor kerk

Reyer van Drongelen wordt wel beschreven als een muzikale duizendpoot. Het grote publiek leerde hem de afgelopen jaren met name kennen als bandlid van de BEAM Worship band en de begeleidingsband van Opwekking. Daarnaast is hij als dj actief en produceert hij regelmatig remixes van bekende aanbiddingsliederen. Op 'Hoop in Mij' laat Reyer zijn aansprekende aanbiddingsstijl horen in liederen als 'Ik Weet Hoe Goed Mijn God Is' (een live favoriet) en 'Waardig Is Uw Naam'. Reyer: "Het is mijn verlangen dat deze nieuwe collectie liederen tot kracht en toerusting zal zijn voor de kerk in Nederland." Vrijdag 23 november, Enter, Gereformeerde Kerk, Rijssenseweg 13, 20:00 uur

VerWELKOM als kerk de toerist!

Wal en Water, Zomer in Twente. Twee titels van twee prachtige tijdschriften waarin kerken in Overijssel zich in kleur presenteren aan de miljoenen(!!!)toeristen die daar komen.

Plaatselijke kerken hebben met deze zomermagazines een schitterend middel in handen om aan toeristen die langere tijd in een plaats verblijven te laten zien in welke prachtige omgeving uw kerk kerk is. Op een heel ontspannen manier kunnen kerken zich voorstellen en laten zien wat ze te bieden hebben.

Gastvrije gemeente

De recent opgerichte stichting die de toepasselijke naam Welkom in de Kerk draagt, wil u als kerk graag helpen om u de komende zomer te presenteren aan de toeristen. Samen met uw regio tegen kostprijs (75ct per blad!) zo'n aantrekkelijk tijdschrift uitgeven, is één van de dingen waar zij u mee kunnen helpen. Ook kunnen zij met u in gesprek gaan over hoe u een gastvrije gemeente kunt zijn voor de toerist in uw omgeving, maar ook voor uw directe dagelijkse omgeving. Daarnaast hebben wij kennis in huis als het gaat om fondsen te werven.

Missionair

De stichting bestaat onder anderen uit ds. Wim den Braber, die jaren lang betrokken is geweest bij het missionaire werk van de Protestantse Kerk in Nederland, ds. Gert Schreuders die zijn werk als predikant in dienst van de zending begon en ds. Frits

Slothouber die al jarenlang de kar trekt in de kop van Overijssel en het blad Wal en Water mee van de grond heeft getild. Als stichting worden wij ondersteund door het Communicatiebureau Topic Creatieve communicatie die missionaire zaken hoog in haar vaandel heeft staan.

Bijeenkomst

Welkom in de kerk heeft in de afgelopen maand al bijeenkomsten belegd in Ommen, Raalte en Doetinchem - want wij willen ook in Gelderland aan de slag om met kerken van allerlei komaf (PKN, GKv, NGK, CGK en RK) de mogelijkheden te verkennen. Wij verwachten het komende jaar naast de magazines Wal en Water en Zomer in Twente, ook Zomer in Vechtdal en Salland en Zomer in de Achterhoek te laten verschijnen. Was u niet op één van die avonden aanwezig, maar bent u door dit artikel geïnteresseerd geraakt, mail dan even naar ds. Wim den Braber (wdb@twister.cx) of bel 0546 567333.

Vervolg van pagina 4

Jarig. 12 nov.: dhr. J. de Boer, Windhoevestr. 14: 76 jaar.
15 dec.: mw. H. Bouwman-Hendriks, Kloosterdijk 156: 75 jaar. Van harte gefeliciteerd en Gods zegen gewenst voor uw komende levensjaar.

ST. JANSKLOOSTER

Contactpersoon: Tiny van der Linde-Altana, Leeuwte 55, 8326 AB St. Jansklooster, tel. 0527-241427

Kerkdiensten 18 nov.: 10.00 ds. M. Gaastra, Zwolle. H.A.

Oppas: Christien Lassche en Dewi Bosgraaf. **Knd.:** groep I: Marijke en Geri. **Organist:** Henk Teunis. **14.30** ds. M.

Gaastra, Zwolle. H.A. en dankzegging. **Organist:** Corry van den Berg. **Collecten:** 1. Diaconie. 2. Kerk.

Zieken. Bij het schrijven van de kopij voor deze editie van het GZ zijn er geen opnames te vermelden van brs. en of zrs. die opgenomen zijn in het ziekenhuis. Toch willen we er niet aan voorbij gaan dat er zorgen zijn onder gemeenteleden en willen we meeleven met hen die in de thuissituatie te maken hebben met ziekte en andere dingen die het leven van elke dag kleuren. We denken aan hen die eenzaam zijn en aan de ouderen onder ons die afhankelijk zijn van zorg van derden. Daarbij willen we de mantelzorgers niet

vergeten omdat die vaak in stilte hun aandacht en tijd geven aan ouders, familieleden en andere geliefden en bekenden. We wensen zo iedereen veel sterkte toe en bidden om kracht en hulp van onze hemelse Vader.

Gemeenteavond. 19 nov. staat de najaars-gemeenteavond gepland. Een belangrijke avond waarop de begroting besproken zal worden en we aandacht besteden aan het beroepswerk. Belangrijke onderwerpen die te maken hebben met de toekomst van onze gemeente. We zien uit naar een avond in verbondenheid met elkaar en hopen dan ook op een goede opkomst. De avond begint om 19.45 uur en vanaf half acht

staat de koffie/thee klaar. **Jubileum.** Br en zr. Jannes en Annie Mooiweer-Lok waren 12 november 50 jaar getrouwd. Dit hebben ze samen met hun kinderen, kleinkinderen, familie, vrienden en bekenden op 10 november gevierd bij 'Het Wapen van Utrecht'. Dat was een gezellig samenzijn waarbij verschillende mensen elkaar soms na lange tijd weer mochten ontmoeten. In al die jaren is er veel gebeurd, vreugde en verdriet, mooie en minder mooie dingen. Dan komt Eén de dank toe die er al die jaren bij was en die er ook in de toekomst zal zijn. We feliciteren de familie Mooiweer van harte met dit gouden huwelijksjubileum

en we wensen hen Gods nabijheid en zegen toe voor nu en voor de toekomst. Zo wisselen vreugde en blijdschap, verdriet, ziekte en zorgen elkaar af. Dank aan God die ons door alles heen zoveel zegeningen ten deel doet vallen. Maar in zorgen en ziekte en bij verdriet en gemis wil Hij zich over ons ontfermen en mogen we door alles heen Gods liefde en steun ervaren. Moge het ook zo zijn dat iedereen kan zeggen: Vreugde of blijdschap, droefheid of smart, er is een God die hoort. Laten we in vertrouwen op onze hemelse Vader de nieuwe week weer in gaan. Hartelijke groeten en een goede en gezegende week toegewenst.

Taizédienst in Dedemsvaart

Taizé is de naam van een klein Frans dorpje waar broeder Roger vlak na de oorlog een oecumenische orde heeft gesticht. Aanleiding daarvoor was dat er na de chaos behoefte was aan samenkomen, uitwisseling en binding. Tegenwoordig is Taizé een pelgrimsoord dat vele toeristen trekt. Elke dag zijn er in Taizé drie vieringen in een grote tent. Tijdens deze diensten zit iedereen op de grond. De dienst volgt een liturgie van opening, inkeer, lezing, woord en gebed en uitzending, maar wordt vrijwel geheel gezongen in korte

liederen. De diensten duren ongeveer een half uur. In Nederland bootsen veel kerken een Taizédienst na. Ook in De Antenne in Dedemsvaart wordt er een gebedsviering in de stijl en de sfeer van Taizé gehouden. Een meditatieve dienst met liederen, gebed en stilte. Het thema is: 't Laatste woord, naar aanleiding

van Marcus 24: 24-32. Zondag 18 november, Dedemsvaart, 19.00 uur, De Antenne, Wilhelminastraat 3, www.taizededemsvaart.nl

Jeugddienst Diever

Vandaag de dag komt er veel op ons af. Als we niet willen dat we geleefd worden, moeten we keuzes maken. Wat is nu echt belangrijk in het leven en gaan we daar ook helemaal voor? Tijd voor prioriteiten dus. In een jeugddienst in Diever zal Dominee de Kok over dit onderwerp spreken naar aanleiding van het bijbelgedeelte in Mattheus 6. De muzikale medewerking wordt verzorgd door de band Awakened uit Drachten.

Zondag 18 november, 19:15 uur, Diever, Kruiskerk, Kruisstraat 1A

Noabermaaltijd

Stadsgenoten ontmoeten en samen lekker eten. Dat kan tijdens de Noabermaaltijd in de Ontmoetingskerk in Enschede.

De maaltijd wordt door vrijwilligers bereid en ook zorgen zij voor mooi gedekte tafels.

Iedereen is van harte welkom.

Woensdag 21 november, 17.30 uur, Enschede, Ontmoetingskerk, Varviksingel 139, € 2 p.p., opgave: tel. 053-4311568

Preken is schrappen

'Dopen wat mondig is, spreken wat bondig is, vrij in 't geloven, daden gaan woorden te boven,' Dit oude doopsgezinde rijmpje viel mij in na het lezen van de overdenking door ds. R. van der Hucht in het Gezamenlijk Zondagsblad van zondag 28 oktober.

DOOR
DAAN VAN DER WAALS,
GRAMSBERGEN

In deze overdenking zingt zij de lof van de bondigheid, waar doopsgezinden maar ook anderen aan hechten.

Onze Vader

En Jezus ook, kun je eraan toevoegen, want zoals ds. Van der Hucht schrijft, het Onze Vader dat Jezus aan zijn discipelen leerde, is in feite een sterk ingekorte versie van het joodse Achttiengebied. De achttien gebedspunten zijn teruggebracht tot zeven en dan nog eens kort en krachtig geformuleerd. Het Onze Vader is op die manier gemakkelijk te onthouden en dus ook met elkaar mee te bidden in kerkdiensten en andere bijeenkomsten.

Schrappen

Kort is vaak beter dan lang. Mensen die veel met teksten bezig zijn weten dat. Je staat er versted van hoeveel er weg kan worden dat aan de inhoud gewild wordt aangedaan. Onlangs kon ik dat zelf constateren, toen ik voor dit blad een commentaar

moest schrijven. De commentaar heeft als limiet circa 250 woorden. Langer mag niet, anders dreigt onverbiddelijk het rode potlood van de eindredactie. Ik wilde schrijven over Hervormingsdag en dat verbinden met de misbruikschandalen in de rooms-katholieke kerk. Maar toen ik de tekst uit mijn toetsenbord had gerammeld, kwam ik tot mijn schrik op meer dan 500 woorden uit! Voor mijn gevoel was het bondig, maar kennelijk niet bondig genoeg. Dus zat er niets anders op dan te schrappen.

HAAL AL DIE ZIJPADEN,
UITWEIDINGEN, OVERBODIGE
TOEVOEGINGEN, STOPLAPPEN,
NIET-RELEVANTE DETAILS,
HERHALINGEN VAN WAT JE EERDER
AL GEZEGD HEBT EENS WEG

Terug tot de kern

'Schrijven is schrappen' is in literaire kringen een gevleugeld woord, dat soms aan Godfried Bomans wordt toegeschreven, maar ook aan E. du Perron en door weer anderen aan Willem Elsschot. In elk geval is van de laatste een schrijfcursus onder deze titel bekend, met als uitgangspunt: kort een tekst in tot dat ze onbegrijpelijk wordt. Mij gaat die stilistische preutsheid wel erg ver, want er moet ook

vlees op de botten overblijven. Maar het kan geen kwaad kritisch te kijken naar bijvoorbeeld een artikel, een brief, een preek en dus ook een gebed. Haal al die zijpaden, uitweidingen, overbodige toevoegingen, stoplappen, niet-relevante details, herhalingen van wat je eerder al gezegd hebt eens weg, en zie dan wat je overhoudt. Mij lukte het prima om die 500 woorden tot de helft terug te brengen en toch de gedachtegang te behouden, zonder dat het stukje iets hijgerigs kreeg, want dat kun je ook hebben. Ik denk zelfs dat de tekst daardoor aan kracht heeft gewonnen. Puntiger, duidelijker, de zaak teruggebracht tot de kern.

Oorlog

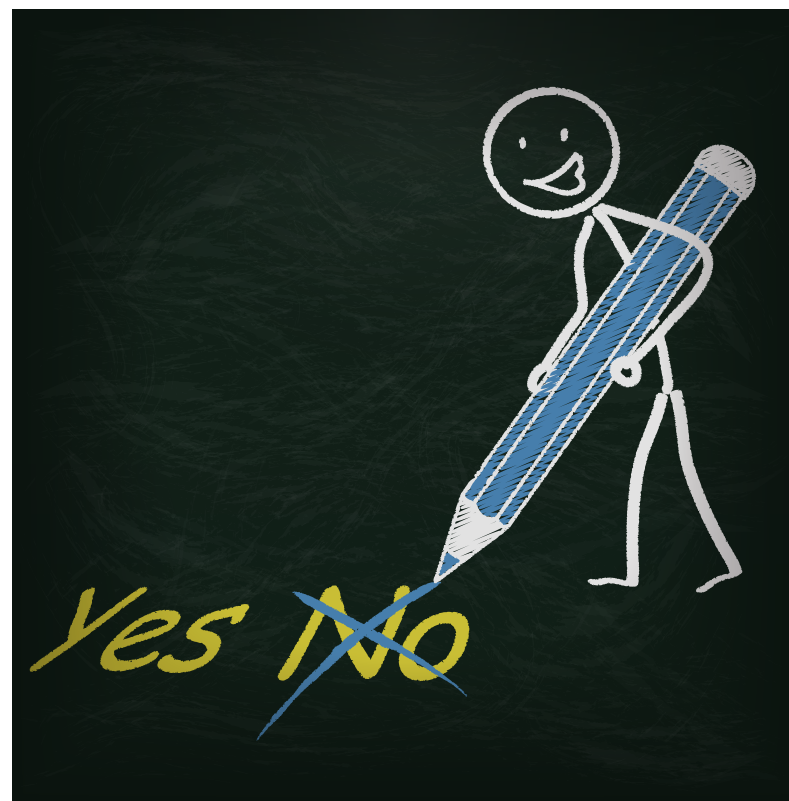
Van de geschiedenisles op de middelbare school herinner ik mij het verhaal van de 'Emser Depesche'. Een medewerker van staatsman Otto von Bismarck stuurde hem vanuit Ems een telegram met de in beleefde termen gestelde Franse eisen in het conflict dat was uitgebroken met Pruisen. Wat deed Bismarck? Hij kortte het telegram sterk in en bracht het in de publiciteit. Daardoor kwamen de Franse eisen veel zwaarder over dan

bedoeld, het werd een soort oorlogsverklaring. En die oorlog kwam er ook, helemaal volgens Bismarcks bedoeling.

Evocatie

Schrijven is schrappen... het zou ook voor preken kunnen opgaan. Ik besluit mijn bespiegelingen met ds. Hetty Boersma uit Gramsbergen. Zij was zo vriendelijk te reageren op twee artikelen die ik eerder schreef over preken. Ze schrijft dat ze anders preekt dan vroeger. Kort en met minder uitleg van de

gelezen Bijbeltekst. Hoofdzaak is voor haar: evocatie. Dat wil zeggen dat ze probeert ruimte te scheppen voor God, opdat de vonk overslaat op de luisterende gemeente. Het lukt niet altijd, maar als het wel lukt ervaart ze dat als een grote zegen. Evocatie: ik vind het een prachtig woord in verband met de prediking. Onder theologen is het misschien gemeengoed, maar voor mij is het nieuw. Ruimte scheppen: het betekent welhaast per definitie dat je breekt met de traditie van breedsprakigheid.

De kerkdienst (5):

Beginnen met een psalm

Wat gebeurt er rondom en in een kerkdienst? Kerkgangers zijn zich daarvan maar ten dele bewust. In een serie artikelen besteedt Riemer Roukema de komende tijd aandacht aan onderdelen van de kerkdienst.

DOOR DR. RIEMER ROUKEMA, ZWOLLE

Aan het begin van de kerkdienst geeft de ouderling een hand aan de voorganger. Er wordt wel gedacht dat de ouderling daarmee de voorganger een gezegende dienst toewent. Die wens is goed bedoeld, maar de bedoeling van het gebaar is toch anders. Met die handdruk wordt uitgedrukt dat de kerkenraad de leiding van de dienst aan de voorganger overdraagt. In het protestantisme is dit een typisch Nederlands verschijnsel. Het is ook in Nederlandse emigrantenkerken overgenomen, maar in andere protestantse kerken in Europa komt die handdruk niet voor. Soms hebben we in Nederland onze eigen tradities gevormd!

Psalmen

In veel kerken wordt de dienst zelf begonnen met het zingen van een lied, vaak een oudtestamentische psalm. Eeuwenlang werden

in protestantse kerkdiensten vrijwel alleen maar berijmde psalmen gezongen, plus de berijmingen van enkele andere Bijbelse lofzangen (bijvoorbeeld van Maria en van Simeon). Toen de hervormde kerk in de negentiende eeuw daarnaast andere gezangen invoerde, konden velen zich daarin niet vinden. Afgescheiden gereformeerde kerken waren tegen die andere gezangen, maar in de loop van de twintigste eeuw hebben verscheidene van die kerken andere liederen alsnog geaccepteerd. Toch hield men vaak vast aan de gewoonte om de kerkdienst met een psalm te beginnen. Als reden daarvoor werd gegeven, dat de gemeente op de basis van het Oude Testament staat. De kerk was immers in de olijfboom van het volk Israël geënt en daarin geworteld (zie Romeinen 11:15-24). Dat is inderdaad een goed argument om de dienst met een psalm te beginnen; maar er is meer van te zeggen.

Oude toonladders

Diverse psalmen hebben een pittige inhoud, bijvoorbeeld over Gods toorn. Sommigen worden daardoor afgeschrikt. Daarbij komt dat allerlei protestantse psalmmelodieën zijn gezet in toonladders die in onze huidige cultuur amper meer voorkomen. In oude psalmboeken stonden de namen van zulke 'kerktoonsoorten': bijvoorbeeld mixolydisch en frygisch. Melodieën in zulke oude toonladders kunnen een vervreemdend effect hebben, alsof je in een andere wereld terecht komt. In zekere zin is dat ook zo, want het gaat in de kerk om Gods koninkrijk. Een melodie in een vreemde toonladder kan een fascinatie en een verlangen daarnaar wekken. Maar jongeren bijvoorbeeld kunnen zulke psalmmelodieën ook als raar en moeilijk beleven, en het gevoel krijgen dat ze erbuiten staan. Daarom heb ik er wel begrip voor als er eerst een toegankelijker lied wordt gezongen, om onwennige, zoekende kerkgangers vanaf het begin mee te nemen. Toch geef ik zelf altijd eerst een psalm op. Er zijn immers genoeg kerkgan-

gers die met de psalmen redelijk bekend zijn. Maar dan moet die psalm liefst wel een goed zingbare melodie hebben.

(Geen) herkenning

In oude liturgische boeken zijn bepaalde psalmen aan bijzondere zondagen of tijden van het jaar gehecht, bijvoorbeeld voor de adventstijd of de veertig dagen voor Pasen. Rooms-katholieken en lutheranen hebben zich daaraan doorgaans wel gehouden, maar de hervormde en gereformeerde kerken aanvankelijk veel minder. Daar is de laatste decennia verandering in gekomen, zodat in de Protestantse Kerk zulke oude tradities nu breder bekend zijn. Wie goed in de liturgie thuis is en dan zo'n psalm hoort, weet direct: nu is het advent, of die en die zondag voor Pasen. Maar vermoedelijk gaat die herkenning voornamelijk op voor predikanten en organisten. Er zijn ook genoeg voorgangers die zich hiervan niet veel aantrekken, deels omdat ze er niet echt bekend mee zijn. De vrijheid om zelf een lied aan het begin van de dienst te kiezen is er; maar het is wel goed, rekening te houden met zulke oude, vaak rake liedkeuzes waar je zelf niet op gekomen zou zijn.

Dr. Riemer Roukema is hoogleraar aan de Protestantse Theologische Universiteit in Groningen.

Een melodie in een vreemde toonladder kan een fascinatie en een verlangen daarnaar wekken. Maar jongeren bijvoorbeeld kunnen zulke psalmmelodieën ook als raar en moeilijk beleven.

Gospelartiest Lars Gerfen op Adventstour met Reyer

De uit Almelo afkomstige singer-songwriter Lars Gerfen verrast de komende weken met een adventstour door Nederland. Daarvoor bundelt hij de krachten met collega-gospelartiest Reyer. Zelf woont Lars al weer jaren met zijn gezin in Tilburg. Hij is werkzaam voor radio Maria en is vaak te horen op Groot Nieuws Radio.

De adventstour van Lars en Reyer bestaat uit zes avondconcerten en gaat over het verlangend uitzien naar Kerst. Begeleid door gitaar en piano brengen de twee zangers eigen repertoire en een aantal bekende Adventsliederen.

Samenwerking

"Lars en ik zijn beiden ambassadeur van Red een Kind (Zwolse stichting voor kansarme en kwetsbare kinderen in Afrika en Azië, red.) en hebben al enkele keren samen gezongen bij de jaarlijkse

Kerstviering daar. Daaruit ontstond het idee om die samenwerking breder te trekken", legt Reyer uit. "In tegenstelling tot het zingen over Kerst, waarin we de geboorte van Jezus als Redder van de wereld vieren, wilden we nu bewust kiezen voor een lied over uitzien naar Zijn komst, en het wachten."

Verwachting

Samen schreven ze, ter gelegenheid van de aanstaande tour, het nieuwe lied 'Morgen zal Ik er

zijn', over de verwachting en het verlangen naar de komst van de Hoop in de persoon van Jezus. Lars Gerfen: "Het samenwerken beviel erg goed. Heel mooi om samen over dit bijzondere thema te praten en te zingen. Voor mij persoonlijk is de Advent ieder jaar weer een speciale periode. Een tijd die uitnodigt tot verdieping en bezinning. Ik zie er erg naar uit om dit samen met Reyer muzikaal vorm te geven." Lars en Reyer zien en horen? Dan kunt u terecht bij een van hun vijf concerten (in Ede, Tilburg, Emmeloord, Leuven, Zevenhoven en Bolsward). Aanvang 20:00 uur. Info: www.eventsforchrist.nl/event/adventstour-reyer-en-lars-gerfen https://youtu.be/_NUMmUkAXTE

Agenda

Zaterdag 17 november

Inspiratiebijeenkomst Evangelisch Werkverband, 09.30-15.15 uur, Den Ham, Ommerweg 27, aanmelden: famhemstede@gmail.com

Zondag 18 november

Zingend vanuit de Grote of St. Clemens Kerk, Steenwijk, 19.00 uur

Welkomdienst m.m.v. 'Albatros', Borger, Goede Herderkerk, 18.45 uur

Woensdag 21 november

Lezing 'Hoe Joods was Spinoza?' door dr. David Wertheim, Zwolle, Synagoge, Samuel Hirschstraat 8, € 7,50

Donderdag 22 november

Theatervoorstelling de Omzieners, Holten, De Kandelaar, Stationsstraat 4, 20.00 uur, gratis, aanmelden: omzieners@gmail.com

Bazuin en trompet in Bijbel en liturgie' 20.00 uur, Beilen, Wilhelmina Zalencentrum

Vrijdag 23 t/m zondag 25 november

Stilteweekinde voor vrouwen met Laurina Geluk, Hattem, De Hezenberg, € 190, informatie en aanmelden: laurina@aanhetwerkmetverlies.nl

Muziekagenda

Zaterdag 17 november

Levensecht Tour m.m.v. Yesss-Tienerkoor, Gert Hutten, Simone Schoemaker & Ronald Koops, 19.30 (kerk open 19.00), Ontmoetingskerk, Vriezenveen, toegang gratis, info en kaarten: thjdv.nl/levensecht

Zondag 18 november

Zingend vanuit de Grote kerk in Steenwijk, 19.00 uur, gratis entree

Concert Reni en Elisa, 19.00 uur, Hoogeveen, Vrededorst, gratis entree (collecte)

Welkomdienst Borger m.m.v. Christelijk Groninger Mannenkoor Albatros, Goede Herderkerk, 19.00 uur

Vrijdag 23 november

Najaarsconcert, 20.00 uur, Gramsbergen, Boomhofkerk, toegang gratis (collecte)

Zaterdag 24 november

Christian Verwoerd & Red een Kind, 20.00 uur, Hasselt, Ontmoetingskerk, De Weedebrink 1, reserveren: www.truetickets.nl/christian-verwoerd

Symfonische muziek met Gert van Hoef op het orgel, Willem Hendrik Zwarthal te Lemelerveld, 20.00 uur, € 12

The Young Messiah, uitgevoerd door The Choir Company, Het Kruispunt, Gedempte Gracht 1, Zeewolde, 19.30 info/tickets: events4crist.nl

Informatie voor de (muziek)agenda kunt u mailen naar: nieuws@gezamenlijkzondagsblad.nl

Diaconale Inspiratietafel in Assen

Het is weer tijd voor een Diaconale Inspiratietafel in Assen. Deelnemers gaan in gesprek over een bijbeltekst en de praktijk van de diaconie. Dus over wat de bijbeltekst voor iemand persoonlijk betekent en hoe de diaken handen en voeten zou kunnen geven aan de tekst. Daarnaast worden de struikelblokken besproken en hoe men daarin verder kan gaan. Doel van de avond: inspiratie, ondersteuning, bemoediging, stimulering, delen en van elkaar leren.

Dinsdag 20 november, 19.30 - 21.00 uur, Assen, Open Huis, Brink 25-26, info: Wim Staal, tel. 06-23227154

Kerstsingle met vluchtelingen

Vanaf 23 november is de nieuwe kerstsingle van Geke's Tiental uit Urk online verkrijgbaar. De bewerkte versie van het traditionele Syrische lied 'Laat hen weer kind zijn', is met vluchtelingen opgenomen. Met deze single wil Geke haar muziekvluchtelingenproject en de kerstcampagne van Kerk in Actie - de Syrische vluchtelingenkinderen in Libanon - financieel ondersteunen.

Geke en haar Tiental live zien? Op 23 en 24 november zingen ze op het evenement 'Urk in wintersferen' op de Westhaven op Urk.

Vrijwilligers gezocht in Emmen

In Zuidbarge (Emmen) worden de Kerstdagen bijzonder ingeluid. Op 15 verschillende locaties in het dorp wordt het klassieke kerstverhaal uitgebeeld en verteld. Wel 1.000 bezoekers maken de wandeling van deze Kerstbelevingstocht, die wordt afgesloten met warme chocolademelk en live-muziek. Een prachtige belevenis die door vele vrijwilligers mogelijk wordt gemaakt. Meedoen? Dat kan, er zijn nog veel toneelspelers, muzikanten, zangers, figuranten, technici, creatieveling en begeleiders nodig! Aanmelden kan via Kbtocht@gmail.com

Zaterdag 22 december, 17.30 uur, Zuidbarge

Vaticaan ontwikkelt game

De Rooms-Katholieke Kerk heeft een eigen game gemaakt: Follow JC Go, oftewel 'Volg Jezus Christus'. Het is gebaseerd op Pokémon Go. Rondwandelaars spelen vangen met hun smartphone heiligen en bijbelse figuren. De game werkt met gps-bepaling en augmented reality, net als Pokémon Go. Wie een heilige of profeet heeft gevangen, krijgt een paar vragen over hen. Als de vragen goed worden beantwoord, komen de personen in het evangelisatie-team (eTeam) van de speler. Spelers voeren opdrachten uit en kunnen extra punten verzamelen, bijvoorbeeld door in een kerk te bidden of aalmoezen te geven. De game heeft de zegen van paus Franciscus gekregen. Hij is gemaakt voor de Wereldjongerendagen, die in januari worden gehouden in Panama. (ANP)

De grootste rampen van de twintigste eeuw

Vele tientallen miljoenen slachtoffers door oorlogen en griep

Twee wereldoorlogen en een wereldwijde griep-epidemie teisterden de vorige eeuw. In 1918 toen de eerste wereldoorlog teneinde kwam, was de pandemie op haar hoogtepunt. Ze eiste tussen de 80 en 100 miljoen slachtoffers.

DOOR
DR. T.J. OLDENHUIS,
COEVORDEN

Op de elfde november was het precies honderd jaar geleden dat er een einde kwam aan de eerste wereldoorlog, die ruim vier jaar duurde.

Twee oorlogen

Het was een verschrikkelijke oorlog die negen miljoen militairen het leven kostte. Daarnaast vonden nog eens vier miljoen burgers de dood door het oorlogsgeweld. De oorlog liet een verschrikkelijk spoor van vernieling achter. Wie de immense militaire begraafplaatsen bezoekt en de onafzienbare rijen graven ziet, wordt stil en huivert. Zelf was ik een aantal jaren geleden in het Belgische leper, waar bijna op elke straathoek de alles vernietigende oorlog nog waar te nemen valt, gezien de talloze erevelden. Ruim twintig jaar later brak de tweede wereldoorlog uit en opnieuw werd de wereld in de

DE SPAANSE REGERING MAAKTE TOENTERTIJD BEKEND DAT ER EEN GRIEP HEERSTE DIE HET HELE LAND IN ZIJN BAN HAD EN VELE SLACHTOFFERS MAAKTE EN ZO KREEG WERELDWIJD DEZE GRIEP ZIJN NAAM.

ellende gestort. Na ruim vijf jaar kon het duivels geweld van Adolf Hitler worden gestopt. Het aantal slachtoffers van de tweede wereldoorlog gaat alle voorstelling te boven. Zestig miljoen mensen verloren hun leven.

De Spaanse Griep

De derde grote ramp die over de wereld golfde was weliswaar geen oorlog. Er kwam simpel gezegd geen mensenhand aan te pas en toch was daar een vernietigende gesel. Ik bedoel de Spaanse griep, die over de hele wereld talloze slachtoffers maakte. Men ging er tot nu toe altijd van uit dat er wereldwijd 20 miljoen mensen aan gestorven zijn, maar uit recente onderzoekingen is gebleken dat het aantal slachtoffers waarschijnlijk tussen de 80 en de 100 miljoen ligt. In 1918, dus ook dit jaar honderd jaar geleden kwam deze pandemie, zeg maar deze wereld-epidemie tot een hoogtepunt. In Nederland alleen al stierven door de Spaanse griep dertig duizend mensen. De naam van deze griep

suggereert dat de griep uit Spanje afkomstig was, maar dat klopt niet. De Spaanse regering maakte toentertijd bekend dat er een griep heerste die het hele land in zijn ban had en vele slachtoffers maakte en zo kreeg wereldwijd deze griep zijn naam.

Ongrijpbare oorzaak

De griep werd niet veroorzaakt door een bacterie zoals men toen dacht, maar door een virus. Eerst vele jaren later heeft men dat vast kunnen stellen. De ziekte diende zich aan als een gewoon griepje, vermoeidheid, hoesten en lichte koorts maar na enkele dagen werd de ware aard ervan zichtbaar. In zeer vele gevallen met dodelijke afloop. Vooral jonge mensen in de kracht van hun leven overleefden het niet. Ook waren er vele slachtoffers onder zwangere vrouwen. Artsen probeerden wanhopig middelen te vinden om deze verschrikking te kunnen stoppen maar zonder resultaat. Men moet natuurlijk ook bedenken dat de medische wetenschap nog in de kinderschoenen stond. Hoe de ziekte overgedragen werd bleef een raadsel, maar de dokters drongen er sterk op aan om in elk geval met open raam te slapen zodat in de veelal bedompte slaapkamers en bedsteden nog wat frisse lucht binnenkwam. Er leefde grote angst onder de mensen.

Wat mijn vader vertelde...

Mijn vader werd geboren in 1908. Hij was dus tien jaar toen de grootste golf van de Spaanse griep over de wereld raasde. Bijna elke dag zag hij de lijkkoets langs zijn huis rijden en diverse keren met een andere koetsier op de bok, omdat de vorige ook een slachtoffer was geworden van de ziekte. De dorpsdokter, die trouw zijn vele patiënten bezocht, stierf zelf eveneens aan deze griep. In het ouderhuis van mijn vader heerste grote angst, elke dag kon de dood je huis binnenstormen. Het aloude Psalmwoord kwam opeens heel dichtbij: "Het leven is een damp, de dood wenkt ieder uur." Deze griep heeft ook in de eerste wereldoorlog zijn invloed laten gelden.

Nader onderzoek

Vorig jaar kwam een indrukwekkend boek uit over de Spaanse griep, geschreven door Laura Spinney. Hierin zijn onder andere ook vele gegevens van het nadere onderzoek naar deze griep verwerkt. Dit boek ligt nu in Nederlandse vertaling in de boekhandel. Een adembenemend boek over de grootste ramp van de vorige eeuw.

Loopgraaf in Bayernwald, het restant van een Duitse verdedigingsstelling uit de Eerste Wereldoorlog, in Vlaanderen. Recentelijk gerestaureerd, vormt Bayernwald een uniek stukje tastbare oorlogsgeschiedenis.

Hoe gaat het GZ om met persoonsgegevens?

Sinds 25 mei 2018 is de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) van toepassing. Het Gezamenlijk Zondagsblad (GZ) respecteert de privacy van haar lezers en behandelt persoonlijke gegevens vertrouwelijk. Wel publiceert het GZ in de redactionele tekst algemene persoonsgegevens en is van mening dat er een gerechtvaardigd belang is om dat te doen.

Het GZ publiceert ook bijzondere persoonsgegevens. Deze mogen alleen gepubliceerd worden gebaseerd op de grondslag 'toestemming'. Bij publicatie hiervan controleert de correspondent of er inderdaad toestemming verleend is. Meer weten over hoe het GZ omgaat met privacy? Kijk dan op <http://gz.welkominderkerk.nl/privacy-statement/>

Nieuw Sion zoekt gastvrije mensen

Klooster Nieuw Sion aan de Vulkerweg in Diepenveen is op zoek naar vrijwilligers die invulling willen geven aan gastvrijheid bij het klooster. Door de toename van het aantal activiteiten zijn er meer gastvrouwen en -heren nodig. Bij Nieuw Sion staat gastvrijheid hoog in het vaandel. De gastheer of gastvrouw ontvangt gasten, schenkt ze niet alleen een lach,

maar voorziet ze tijdens gezellige momenten van koffie, thee of een drankje. Het aantal keer dat er een beroep op de gastheer of -vrouw wordt gedaan, bepaalt de vrijwilliger zelf aan de hand van een intekenlijst.

Geïnteresseerd of een keer meedraaien?
Mail Hermien Teunissen: facilitair@nieuwision.nl

Vervolg van pagina 13

De Stichting ontvangt enige subsidie van de overheid, maar is grotendeels afhankelijk van donaties en giften.

Namens de diaconie van harte bij u aanbevolen.

Oppas W'veen en BS: Zie www.pknwanneperveenbeltschutsloot.nl, onder: rooster.

Rooster bloemendienst W'veen.

18/11 – Jeugdendienstcommissie.
25/11 – Fam. K.J. Rossing en fam. S. Smit.

Bloemen.

De bloemen van afgelopen zondag in BS gingen met hartelijke groeten de heer en mevrouw Ruiter. In W'veen gingen de bloemen naar de heer A. Huisman en de heer J. Bijker.

Verantwoording.

De diaconiecollectes van 4 november voor Het Riemkehuis brachten in BS € 127,86 op. De dankdagcollecte heeft € 724,65 opgebracht. Via diaken Titia Stam is € 100 ontvangen bestemd voor de dankdagcollecte. De diaconiecollecte van 11 november voor Het Riemkehuis heeft in W'veen € 70,75 opgebracht en in BS € 107,50. De opbrengst voor het project van de Basisschool in BS was € 168,35.

In memoriam: Jack Waas

Jack Waas werd op 16 november in 1939 geboren te Amsterdam. Hij is de zoon van een stoffeerder en zijn moeder was coupeu-

se. Als jongetje is hij bij een boer in Harskamp opgegroeid. Na de oorlog is hij weer herenigd met zijn ouders. Hij was enigst kind. Zijn eerste baan was koksmatje op de grote vaart. Daarna volgde hij de opleiding meubelmaker. Maar zijn passie ging uit naar het koken. Hij werd kok op de trein. Daar leerde hij zijn eerste grote liefde kennen. Een jaar later werd een dochter geboren, Marjolijn. Hierna volgden nog 3 wolven van dochters (Anita, Flora en Ineke). Het gezinsgeluk werd verstoord door de ziekte van Jack. Na een zeer zware periode kwam hij er weer bovenop met de kracht van God. Hij ging weer aan het werk in de keuken, zijn passie. Toen kwam er weer een tegenslag. Hij moest zijn eerste grote liefde weg brengen. Het was een zware periode voor hem om vader en moeder tegelijk te zijn. Toen kwam hij zijn jeugdliefde weer tegen waar hij nog vele gelukkige jaren mee heeft gehad. Haar overlijden kwam vrij plotseling. Hoe moeilijk het ook was hij pakte de draad weer op om van het leven te gaan genieten zeker ook van zijn kinderen en kleinkinderen. Maar helaas werd zijn oudste dochter Marjolijn ziek. Na een lang ziekbed verloor hij zijn oudste dochter. Hij kon zijn verdriet delen met zijn nieuwe geliefde, Sannie. Ze pakt samen de draad weer op, waardoor het weer lichter werd in zijn dagen. In zijn laatste dagen is hij trouw bijgestaan door San-

nie en in het bijzijn van haar en zijn kinderen is hij vredig ingeslapen. De afscheidsdienst werd gehouden in De laatste Eer in Steenwijk waarbij we stil stonden bij Psalm 23. De begrafenis vond plaats in besloten kring in Kampen. Een markant man ging heen. Zijn joodse wortels betekenden veel voor hem. Tegelijk was hij ook sterk verbonden met de kerk. Het kerkgebouw van Wanneperveen betekende veel voor hem vanwege de goede jaren die hij had toen hij opgevangen werd in Harskamp tijdens de oorlog. Hij schonk de kerk verschillende voorwerpen waaronder een Torah rol. Deze voorwerpen houden hun plek in de kerk en symboliseren zo de verbondenheid van Israël en de kerk. Wens Sannie, kinderen en kleinkinderen de troost en hoop van God om dit verlies te verwerken.

Vanuit de Pastorie.

Vorige week was er in beide dorpen een kerk en school dienst. Voor zover ik weet was dat voor het eerst. Vorige week vierden we ook de dankdag voor gewas en arbeid. Dat sloot ook aan bij deze zondag die ging over 'delen'. Sint Maarten deelde uit, maar lang daarvoor deelde Zacheüs ook uit. Deze mensen waren blij met God en zijn gaven en daarom deelden zij royaal uit. Dat mogen wij ook doen. Delen vanuit de zegen die we hebben ontvangen.

Hartelijke groeten,
Ds. Menkveld

Willemsoord / Peperga / Blesdijke

Predikant: ds. Gerrit van den Dool
Pastorie: Steenwijkerweg 157
8338 LB Willemsoord
predikantwillemsoord@gmail.com
Telefoon predikant: 0521-346611
Scriba: Henry Bos, Steenwijkerweg 194
8338 LD Willemsoord, 0521-514587
kerk.willemsoord@hetnet.nl
Koster: mevr. T. Winters-de Boer,
0521-588515, Rentmeesters Prot.
Gem Willemsoord Peperga Blesdijke
IBAN: NL34 INGB 0000 9350 70

Zondag 18 november. In deze dienst hoopt ds. T. Veenstra uit Kampen voor te gaan. Ouderling van dienst is Martinus Berger en het orgel wordt bespeeld door Benia Lenstra. De uitgangscollecte is voor het orgelfonds. De ontvangst is door Adrie Winters en de bloemen worden bezorgd door Annie Dedden. De zorg voor de kinderen is in handen van Ummie en Inge. De ophaaldienst wordt verzorgd door Gerrit Hop (0521-854343) en de opname van de dienst wordt rondgebracht door Janny Hop.

Opbrengst Collecten

Dankdag 7 november. Diaconie: € 20,70 Kerkrentmeesters: € 24,35 De uitgangscollecte voor plaatselijk pastoraat bedroeg € 34,10. Er waren twee giften: €20,- en € 50,- voor het Poliohuis in India.

Zondag 11 november. Diaconie: € 24,25 Kerkrentmeesters: € 18,90 de uitgangscollecte voor het plaatselijk kerkenwerk bedroeg € 51,90. Allen hartelijk dank voor uw gaven.

Bloemen.

De bloemen zijn als groet en bemoeidigend gegaan naar mevr. A.G.M Dolstra-Mulder.

Waar geloof het meest kost.

"Bid voor ons." Dat is vaak het eerste dat vervolgd christenen vragen. Zij kennen het belang van gebed uit eigen ervaring. Iedere week geef ik u een gebedspunt door: Kerken en een lokale partnerorganisatie helpen Iraakse christenen met het opzetten van een eenmanszaak of klein bedrijf. Bid dat deze ondernemingen standhouden en blijven voorzien in een stabiel inkomen voor christelijke gezinnen.

Verjaardagen.

Op 22 november hoopt de heer A. Stijker Kon. Wilhelminalaan 12 zijn 86ste verjaardag te vieren. Eveneens op 22 november viert de heer H.J. Berghuis van Woortman Kon. Wilhelminalaan 32 zijn 81ste verjaardag. We wensen beide heren een gezegende dag toe namens onze gemeente.

Agenda.

Op 21 november komt vrouwenvereniging Martha om 14.00 uur bij elkaar in het lokaal achter de kerk. De heer Klaas de Lange uit Marknesse komt vertellen over

Lees verder op pagina 15

Advertenties

Laatst mochten alle kinderen rondkijken in de kerk. Ineens was een jongetje weg. Ik zag 'm onder de bank. Daar had ie zich verstopt...

Donatus
De kerken- en monumentenverzekeraar

Donatus verzekert vertrouwd
www.donatus.nl

druk Advies, planning en uitvoering onder één dak

Decorette, Hubo en Schildersbedrijf Drok

Uw makeover is bij ons in goede handen!

De Weyert 10, Vollenhove | 0527-24 13 55 | decorette-drok.nl

TOTAAL INSTALLATEUR BROUWER TUK

Tukseweg 198 TUK Tel. 0521-512983
www.brouwertuk.nl

Vind een Christelijke Partner

www.samen-verder.nl

Al 30 jaar deskundige en persoonlijke bemiddeling

Tel: 088-130 34 00
Gratis brochure

SAMEN VERDER
30 jaar ervaring

skieën in Sauerland welkom in Haus Reinhold

Twee ruime appartementen. Ook gelijktijdig te boeken.

Kijk op hausreinhold.nl

Topic Creal

Topic Creatieve ideeën
Topic Creatieve tekst
Topic Creatieve ontwerpen
Topic Creatieve online media
Topic Creatieve offline media
Topic Creatieve Communicatie

Verrassend creatief
topic .nu

Vervolg van pagina 14

zijn politiewerk. Klaas gaat ook regelmatig voor bij ons in de dienst.

Vakantie scriba.

Dit weekend komen Henrike en ik weer terug van onze reis over Java en Bali. De afgelopen week waren we op Bali. De eerste dagen waren we in hartje Bali tussen de groene rijstvelden en aan het einde van de week aan de prachtige stranden. Vanaf maandag hopen we weer in uw midden te zijn.

Kopij GZ.

De kopij voor het volgende zondagsblad kunt u inleveren tot uiterlijk zondag 18 november 12.00 uur bij de scriba.

Zing zacht

Zing zacht, zing voor je uit.

Bezing de dingen die goed voor jou zijn geweest.

Zing de zon en de regenwolk,

zing de namen van de bloemen,
ogentroost en ereprijs,
zing het water en de wijn
en zing het brood zevenmaal.
Zing de namen van de mensen
Zing moeder, vader, zus en broer,
goede buur en verre vriend.
Zing jezelf. Zing jezelf in slaap.
En hoor de engel zingen.
Frans Cromphout,
Nieuw Liedboek p. 577

Namens de kerkenraad een hartelijke groet aan u allen. In het bijzonder aan u die door ouderdom of ziekte aan huis gebonden zijn.

Henry Bos ouderling-scriba

Van de predikant.

We mogen terugzien op een bijzondere viering op Dankdag voor Gewas en Arbeid. Drie gemeenteleden vertelden in deze dienst vanuit hun persoonlijke leven over wat hen dank-

baar stemde en ook waar zij voor zouden willen bidden. Op donderdag 22 november komt de Bijbelgesprekkring weer bijeen. Opnieuw staan we stil bij het Onze Vader en de Joodse achtergronden van dit Gebed des Heren. Daarbij is de persoonlijke inbreng van ieder in het gesprek ook van wezenlijk belang. Ook wie nog niet eerder geweest is, is van harte welkom!

Dat laatste geldt ook voor de zanggroep, die nu iedere maandag van 20 tot plm 21.15 u oefent voor de Kerstmorgen-dienst. Kun je nog zingen, zing dan mee!

Wij lopen vooruit
op wat nog niet is
wij spelen in op uw toekomst
zeggen en zingen
alles is goed
wat Gij hebt gemaakt
langzaam en moeizaam
in hoop en vrees
werken wij uw belofte uit
bouwen wij aan
een stad van vrede
de nieuwe schepping
waar Gij ons licht zijt
alles in allen
Huub Oosterhuis, uit: Bid om Vrede

Een hartelijke groet aan u, aan jou, ds. Gerrit van den Dool

Familieberichten kunt u mailen: henriette@topic-cc.nl, of sturen: Topic, Burg. J.C. van den Bergplein 34, 7642 GT Wierden. Berichten die maandag vóór 10.00 uur binnen zijn, worden opgenomen in de krant van die week, die op vrijdag of zaterdag bij de abonnees arriveert. Het tarief is € 0,39 per mm hoogte, per kolom, exclusief 21% BTW. Eén kolom is ca. 4 cm breed. Familieberichten bestaan uit 2-koloms advertenties.

Het Hof van Nederland

De Nationale Synode van Dordrecht van 1618-1619 wordt dit en volgend jaar herdacht. De synode werd gehouden in de Kloveniersdoelen in de oudste stad van Holland. In 1857 werd het verwaarloosde gebouw gesloopt.

DOOR DR. JAN DIRK
WASSENAAR,
HELLEENDOORN

Andere historische gebouwen in Dordrecht zijn wel bewaard gebleven. Een daarvan is het in de dertiende eeuw gestichte Augustijnenklooster. Althans: grote delen van het complex zijn er nog, waaronder de kerk. Die werd op 27 juli 1572 voor de calvinistische eredienst in gebruik genomen.

Koningsdag 2015

Het voormalige klooster is sedert Koningsdag 2015 bekend als 'Het Hof van Nederland'. Het jaar 1572 kwam toen ter sprake. De aanduiding 'Het Hof van Nederland' heeft te maken met het feit dat in de refter van het Augustijnenklooster de Eerste Vrije Statenvergadering gehouden werd, van 19 tot en met 23 juli 1572. Een maand eerder had Dordrecht de poort voor de watergeuzen geopend en de zijde van Prins Willem van Oranje gekozen,

tegen het Spaanse gezag.

Dordrecht

Ter gelegenheid van de opening van 'Het Hof van Nederland' verscheen het bijzonder fraai uitgegeven boek 'Het Hof van Nederland. Dordrecht'. Het eerste hoofdstuk gaat over het Augustijnenklooster van 1275 tot 1575, het tweede over de tijd na 1575, het derde over de verbouwing van het gebouw, het vierde over het daarin gevestigde stadsarchief, het vijfde – onder het motto 'Beleef het verleden. Geschiedenis als experience' – over de inrichting.

Verhalen

In de rest van het boek worden verhalen van Dordrecht verteld. Ik noem er enkele. 'De fonkeling' gaat over de gouden eeuw van Dordrecht, toentertijd de handelsstad van Holland. 'De storm' vestigt de aandacht op 'leven met water'. Dan komen de Sint-Elisabethsvloed van 1421 en de Watersnoodramp van 1953

uitvoerig ter sprake. 'De overtuiging' richt de blik op de Nationale Synode van Dordrecht. Ik citeer de inleiding: 'In de 16de eeuw vormen de calvinisten de kern van de Opstand tegen de Spaanse overheersers, in de 17de eeuw draagt hun geloofsovertuiging bij aan een bijna-burgeroorlog. Dordrecht is in 1618-1619 opnieuw de stad waar belangrijke beslissingen vallen. Had de Eerste Vrije Statenvergadering besloten tot geloofsvrijheid voor iedereen, de Synode van Dordrecht perkt de leer-vrijheid binnen de kerk juist in.'

Fraai

'Het Hof van Nederland. Dordrecht' is een bijzonder fraai uitgegeven

boek. Dan heb ik vooral ook de talloze schitterende foto's op het oog. Die geven een prachtig beeld van de geschiedenis van de stad die ook voor de theologische ontwikkelingen in ons land van grote betekenis geweest is.

N.a.v: Liesbeth van Noordwijk (red.), *Het Hof van Nederland. Dordrecht*; WBOOKS Zwolle, 2015; 144 p.; ISBN 978 94 625 8083 1; prijs: € 22,95.

De Synode van Dordrecht, 1621, doek, Pouwels Weyts de Jonge

Koningsdag 2015

De Kloveniersdoelen, ca. 1850, aquarel, P.L. Vuijk. In 1618-1619 werd hier de synode van Dordrecht gehouden.

Gert van Hoef in WHZ hal

Gert van Hoef (1994) kreeg zijn eerste orgellessen van zijn opa en studeerde sindsdien bij diverse bekende organisten. Hij deed conservatorium en geeft concerten in binnen- en buitenland. Op 24 november speelt hij op het 4 klaviers Monarke-orgel in Lemelerveld. Het thema van zijn concert is symfonische muziek.

Zaterdag 24 november, 20.00 uur, Lemelerveld, Willem Hendrik Zwarthal, Grensweg 17, € 12

Oden van Salomo

Bij niemand kent ze, de Oden van Salomo. Ook al is het de oudste verzameling christelijke liederen en gebeden die bewaard is gebleven (80 – 120 na Christus). De Aramese christenen zongen meeslepende feestliederen over de Messias die hen opzoekt in hun uitzichtloze situatie en die hun de weg baant naar het paradijs. Sjoerd Visser en zijn team hebben de Oden vertaald naar hedendaags Nederlands en deze prachtige keltische en folk-muziek is te beluisteren tijdens een avondvullend programma op Urk.

Zaterdag 24 november, 20.00 uur, Urk, Koffiebar 'Koem Ur In', Urkerweg 64

Kuinre herdenkt haar overledenen

Het is al bijna de laatste zondag van het kerkelijk jaar. Dan worden in Kuinre de namen genoemd van mensen die in dit kerkelijk jaar overleden zijn. Sinds 2010 heeft de kerk een aula. Deze wordt gebruikt door leden en niet leden, mensen uit het dorp en uit omliggende dorpen. Ieder die er behoefte aan heeft, krijgt de gelegenheid om zijn of haar naaste te herdenken tijdens de kerkdienst. Er kan een kaarsje aangestoken worden. Wie graag wil dat de naam van de overledene genoemd wordt in de dienst, kan hiervoor contact opnemen met de scriba.

Zondag 25 november, 9.30 uur, Kuinre, scriba G. Polderman: tel. 231799 of scriba-kuinre@live.com

Laatste Elvisten komen eraan

Wie nog nooit naar een Elvisten dienst is geweest, doet er slim aan nu zijn kans te grijpen. Trouwens, dat geldt ook voor wie de band graag nog een keer wil horen. Na tien jaar stoppen dominee Arjen van der Spek en de Elvistenband ermee. De mooiste nummers uit de verschillende Elvisten diensten komen voorbij rondom het nummer: 'He touched me'. Dat is ook het thema zijn van de (korte) preek. Vaak kan het publiek meezingen worden. De toegang is gratis.

Zondag 25 november, 19.00 uur, Den Ham, Gereformeerde Kerk
Zondag 2 december, 19.00 uur, Zwartsluis, Gereformeerde Kerk
Zaterdag 8 december, 19.00 uur, Enter, RK Kerk

Voetklachten?

- Brandende of vermoeide voeten, vermoeide benen, een staand beroep?
- Klachten aan nek, rug, schouder of knie?
- Platvoeten, diabetische voeten, holle voeten of spreidvoeten?
- Kramp in de kuiten of artrose?

Laat u thuis adviseren of de op maat gemaakte steunzolen van Fusselastick ook u verlichting kunnen bieden.

Met Fusselastick steunzolen loopt u weer als vanouds

Meer informatie of de gratis brochure aanvragen? www.fusselastick.nl

Bel voor een
vrijblijvende
afspraak bij u thuis
053-82 00 810

LAAT ZIEN WAT UW KERK DOET! DEEL DE VEELKLEURIGE INFOGIDS UIT.

Een praktisch overzicht van uw kerkelijke activiteiten in het komende seizoen in een handzaam boekje. Om uit te delen aan gemeente-leden, nieuw-ingekeerden en geïnteresseerden.

Meer informatie: 0546 - 577475 (vraag naar Geke Brinkers). www.welkomindekerk.nl

STEENHOUWERIJ DE VERBINDING

Nagelerstraat 7
8301 XE Emmeloord

T | 05 27 264 881
E | info@steenhouwerijdeverbinding.nl

www.steenhouwerijdeverbinding.nl

Uitvaartverzorging

Grafkistenfabriek Nieuw-Amsterdam

Voor een piëteitsvolle uitvaart...

Bij overlijden: ☎ 0800 - 024 25 26
(dag en nacht bereikbaar)

Kantoor:
Ballastweg 2
7741 ZL COEVORDEN
Tel.: (0524) 515 899
Fax: (0524) 515 227

Postadres:
Postbus 208
7740 AE Coevorden
e-mail: uvvugna@planet.nl

Vestigingen in: Emmen - Coevorden - Zuidwolde (Dr.)
Voor informatie: (0591) 633 020 of (0524) 515 899

• **HÉT WEEKBLAD VOOR BETROKKEN KERKMENSEN** •

Maak nu kennis met het
Gezamenlijk Zondagsblad

Ga naar: www.welkomindekerk.nl

Of vul de bon in:

3

MAANDEN
PROBEREN
VOOR MAAR
€ 8,95!

JA, ik wil het vernieuwde Gezamenlijk Zondagsblad drie maanden op proef voor slechts € 8,95. Daarna beslis ik of ik een abonnement neem.

Dhr. | mw. | fam. *

naam:

adres:

postcode: woonplaats:

e-mail: tel.nr.

*Omcirkel de juiste aanhef.
In envelop zonder postzegel sturen naar: Gezamenlijk Zondagsblad, Antwoordnummer 12, 7620 VP Wierden

Kerst Special

om uit te delen

**BESTEL
NU!**

maandbladreveil.nl
vanaf 10 exemplaren
€0,75 p/st
excl. verzending

deel uit

- op straat
- in je buurt
- via je kerk
- aan je collega's
- overal gewoon

**wakker en waaks
kritisch en betrokken**

maandbladreveil.nl